

การศึกษาสภาพแวดล้อมในการเกิดรัฐประหาร

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันมีการรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศไทยนับรวมทั้งสิ้น 13 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งมีสภาวะแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหารและสภาพสังคมที่แตกต่างกันตามช่วงเวลาและยุคสมัยที่เกิดการรัฐประหารขึ้น แต่โดยภาพรวมแล้วมีสภาวะบางประการที่คล้ายกันคือมักเกิดขึ้นในห้วงที่การเมืองขาดเสถียรภาพมีความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ หรือฝ่ายบริหารขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศจนเกิดผลเสียหายส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนหรือเกิดจากการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มบุคคล และการรัฐประหารที่เกิดขึ้นมักจะมีกำลังทหารเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะมีการใช้กำลังโดยตรงหรือโดยอ้อมจนมีนักคิดและนักวิชาการพยายามหาความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างทหารกับการเมืองโดยส่วนใหญ่ก็กล่าวอ้างว่ารัฐประหารทำให้ประเทศเกิดการก้าวถอยหลังในทางประชาธิปไตยในส่วนทหารเองก็พยายามให้นิยามหรือนำพาดองค์กรไปสู่คำว่า “ทหารอาชีพ” ให้ได้ใกล้เคียงที่สุดแต่ทั้งนี้ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการรัฐประหารที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวมในลักษณะที่ต่างกันโดยเนื้อแท้แล้วคงต้องนำมาบริบทที่เกิดขึ้นมาพิจารณาถึงเหตุและผลรวมถึงเจตนาและข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไรโดย Norlinger ได้อธิบายถึงสาเหตุของการรัฐประหารว่าประกอบด้วย

- องค์กรทหารมีความเหนียวแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสายการบังคับบัญชาที่แน่นชด มีอำนาจอยู่ในมือ โดยการยึดอำนาจของทหารมักมีเหตุผลมาจาก เพื่อความมั่นคงของประเทศ หรือเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ เพราะว่าทหารมีหน้าที่รักษาประเทศชาติ แต่ที่พบว่าการรัฐประหารมักเกี่ยวกับผลประโยชน์องค์กรด้าน งบประมาณ มีผู้นำพลเรือนมายุ่งเกี่ยวกับกิจการของทหาร หรือไม่ให้บทบาทหรือความสำคัญของทหาร
- ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือนในการบริหารงาน เช่นมีบุคคลในคณะผู้บริหารทำทุจริตหรือคอร์รัปชั่น เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเงินเฟ้อ สินค้าราคาแพง และมีคนว่างงานจำนวนมาก
- รัฐบาลไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของชาติบ้านเมือง รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของคนในชาติ

1. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476(รัฐประหารโดยพระราชกฤษฎีกา)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้รับเลือกจาก คณะราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี¹ เมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ร่างนโยบาย เศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น มีผู้คัดค้านเห็นว่า เป็นโครงร่างเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ทำให้มี ความขัดแย้งในเวลานั้นเกิดขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มอย่างชัดเจน ฝ่ายทหาร แยกเป็น กลุ่มของพระยาพหลพลพยุหเสนา กับกลุ่มของพระยาทรงสุรเดช ส่วนสายพลเรือนก็แยก เป็นกลุ่มของหลวงประดิษฐมนูธรรมกับกลุ่มของพระยามโนปกรณนิติธาดา โดยใน คณะรัฐมนตรี พระยามโนปกรณนิติธาดาดึงกลุ่มขุนนางเก่าเข้ามากุมอำนาจไว้ได้มากกว่า แต่ในสภาผู้แทนส่วนใหญ่ เป็นผู้นิยมหลวงประดิษฐมนูธรรม ด้านกำลังทหารนั้น พระยา มโนปกรณนิติธาดา มีพระยาทรงสุรเดชเข้ามาหนุน ขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายพรรค การเมือง คณะราษฎรจึงจดทะเบียนตั้งเป็นสมาคมคณะราษฎรในวันที่ 30 มีนาคม 2475 พระยา มโนปกรณนิติธาดาออกประกาศห้ามข้าราชการพลเรือน ทหาร รวมทั้ง สมาชิกสภาผู้แทนเข้าเป็นสมาชิกสมาคมการเมือง และสั่งให้ยุบสมาคมคณะราษฎร ซึ่งใน การประชุมสภาผู้แทนเห็นว่าประกาศดังกล่าวถือเป็นเผด็จการ ในวันที่ 31 มีนาคม 2475 มีพระราชบัญญัติสำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ.เงินกู้ภายในประเทศและพ.ร.บ.งบประมาณ แผ่นดินประจำปี พ.ศ. 2476 เข้าสู่การพิจารณาของสภา ซึ่งพระยามโนปกรณนิติธาดาเห็น ว่าร่างทั้งสองอาจถูกสภาคว่ำ จึงตราพระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและ ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่²

ข้ออ้าง/เหตุผล - มีแนวคิดจะนำการบริหารเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์มาใช้

- เกิดความแตกแยกและขาดเสถียรภาพในการบริหารประเทศ

ผลที่เกิดขึ้น

- พระยามโนปกรณนิติธาดาปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

- มีการงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และพระยามโนปกรณนิติธาดา

ยังคงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

2. รัฐประหารเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476(รัฐประหารโดยคณะราษฎร)

คณะราษฎรภายใต้การนำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนา พร้อมด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนคนหนึ่ง ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศเพื่อขอให้พระยามโน ปกรณนิติธาดานายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย ลาออกจากตำแหน่ง ภายหลังการยึดอำนาจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อโปรดเกล้าฯ ให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร ใน วันที่ 21 มิถุนายน 2476 และทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนา เป็น

นายกรัฐมนตรีนับเป็นการทำรัฐประหารในทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยด้วยการเปลี่ยนรัฐบาลและยึดอำนาจภายในกลุ่มคณะราษฎรด้วยตนเอง³

ข้ออ้าง/เหตุผล คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินในขณะนั้นบริหารราชการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดยการปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญหลายบท จึงเห็นจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ

ผลที่เกิดขึ้น พระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจและขึ้นเป็นนายกบริหารประเทศ

3. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490

ผู้นำการยึดอำนาจส่วนใหญ่เป็นนายทหารนอกประจำการโดยมีพลโท ผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าใช้ชื่อ “คณะทหารของชาติ” ประกอบด้วย นาวาเอก กาจ กาจสงคราม พันโท ก้าน จำนงภูมิเวท พันเอก สวัสดิ์ สวัสดิ์เกียรติ พันเอก สฤษดิ์ชนะรัชต์ และพันเอก เผ่า ศรียานนท์ โดยมีนายวรการบัญชา (บุญเกิด สุตันตานนท์) เป็นผู้อุปถัมภ์ด้านเงินทุนค่าใช้จ่ายในการทำรัฐประหาร ได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นให้ลาออกจากตำแหน่ง คณะรัฐประหารได้สนับสนุนให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหาร และแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย และได้ประกาศยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 โดยได้นำร่างรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2490 หรือ “รัฐธรรมนูญฉบับไต้ตุ้ม” ร่างโดยนาวาเอก กาจ กาจสงคราม ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 มาตรา 33 และมาตรา 37 ได้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน โดยพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้ง และได้มอบหมายให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดตั้งรัฐบาลต่อไป การรัฐประหารครั้งนี้ทำให้บุคคลสำคัญหลายท่าน อาทิ เช่น พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายปรีดี พนมยงค์ และบรรดาคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลต่างหลบหนีภัยการเมืองไปยังต่างประเทศ ซึ่งเป็นการกลับคืนอำนาจของฝ่ายทหารบก⁴

ข้ออ้าง/เหตุผล รัฐบาลบริหารงานล้มเหลว ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาเศรษฐกิจ

ผลที่เกิดขึ้น - พลโท ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจ

- ยกเลิกรัฐธรรมนูญเดิมและใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2490 แทน

- นายควง อภัยวงศ์(หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์) เป็นนายกจัดตั้งรัฐบาล

4. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2491(การรัฐประหารทางจดหมาย)

วันที่ 6 เมษายน 2491 นายทหารในกลุ่มเดิม จำนวน 4 คน ชัดกระปี่ถือปืนเข้าพบนายควง อภัยวงศ์ ที่ทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้จ่ายเงินจำนวน 28 ล้านบาท ระหว่างสิ้นสงครามโลกครั้งที่สอง อันเป็นค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทางกลับจากเชียงตุง ซึ่งได้ทำการเบิกก่อนหน้านั้นแล้วจากกระทรวงการคลัง 9 ล้านบาท แต่นายควง ไม่ยอมจ่ายซึ่งเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างนายควงกับทหารกลุ่มนี้มาอยู่ก่อนแล้ว นายควงพยายามติดต่อผู้บัญชาการทหารเรือและผู้บัญชาการทหารอากาศ เพื่อขอความคุ้มครองแต่ไม่ได้ผล คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้นายควง อภัยวงศ์ ออกจากตำแหน่งในวันที่ 8 เมษายน และปลายเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป ถือเป็นการรัฐประหารเงียบ และเป็นการรัฐประหารเพื่อเปลี่ยนรัฐบาลซึ่งคณะทหารของชาติแต่งตั้งขึ้นเอง⁵

ข้ออ้าง/เหตุผล เกิดจากความไม่พอใจรัฐบาลของทหาร

ผลที่เกิดขึ้น - พลโท ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจ

- จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

5. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494(รัฐประหารทางวิทยุกระจายเสียง)

จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีวางแผนยึดอำนาจตัวเอง เหตุเกิดโดยไม่มีคำสั่งมาก่อน วันที่ 29 พฤศจิกายน เวลา 20.05 น. สถานีวิทยุกรมโฆษณาการ วิทยุกรมการรักษาดินแดนและวิทยุตำรวจได้อ่านแถลงการณ์ของคณะผู้ก่อการรัฐประหารมีความว่า “เนื่องจากสถานการณ์ของโลกปัจจุบันนี้ตกอยู่ในภาวะคับขันทั่วไปภัยแห่งคอมมิวนิสต์คุกคามอย่างรุนแรง ในคณะรัฐมนตรีปัจจุบันนี้ก็ดี ในรัฐสภาก็ดี มีอิทธิพลของคอมมิวนิสต์เข้าแทรกซึมอยู่เป็นอันมาก แม้ว่ารัฐบาลจะทำความพยายามสักเพียงไรก็ไม่สามารถจะแก้ไขเรื่องคอมมิวนิสต์ได้ ทั้งไม่สามารถปราบปรามทุจริตที่เรียกว่าคอร์รัปชันได้ดังที่มุ่งหมายว่าจะปราบความเสื่อมโทรมนี้มากขึ้นจนเป็นที่วิตกว่าประเทศชาติจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์อย่างนี้” คณะบริหารประเทศชั่วคราวกำลังดำเนินการปราบปรามคอมมิวนิสต์ พระกรุณาเพื่อแต่งตั้งสมาชิกสภาประเภท 2 และจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ โดยจอมพล ป.พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี⁶

ข้ออ้าง/เหตุผล เรื่องรัฐธรรมนูญ

ผลที่เกิดขึ้น - จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยึดอำนาจตัวเอง

- ยกเลิกรัฐธรรมนูญและนำรัฐธรรมนูญฉบับ 10 ค.ศ.2475 กลับมาใช้ซึ่งจะมีรูปแบบสภาเดียวแต่มี สส.2ประเภทคือเลือกตั้งและแต่งตั้ง

6. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500

ในวันที่ 20 สิงหาคม 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลโท ถนอม กิตติขจร พลตรี ประภาส จารุเสถียร พลตรีศิริ สิริโยธิน และพลอากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร ได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคเสรีมนั่งคศิลา และมีสมาชิกอื่นลาออกอีกเป็นจำนวน 46 คน ทำให้พรรคเสรีมนั่งคศิลา (มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าพรรค) มีสถานะที่ไม่เข้มแข็งพอ โดยจอมพลสฤษดิ์ธนะรัชต์ ได้รวมตัวกันจัดตั้งพรรคสหภูมิ มีนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นหัวหน้าพรรค ต่อมาในวันที่ 13 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะรัฐประหาร ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก กับพวกทหารอีกหลายคนได้ร่วมกันประชุมเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญห่าบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นและเห็นชอบที่จะเสนอข้อเรียกร้องแก่รัฐบาล 2 ข้อ ด้วยกัน คือ

1. ขอให้รัฐบาลลาออกทั้งคณะ เพื่อให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่
2. ให้พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองและให้เดินทางไปต่างประเทศ

รัฐบาล ปฏิเสธข้อเรียกร้องดังกล่าววันที่ 15 กันยายน 2500 ได้มีการชุมนุมที่ ท้องสนามหลวงได้เดินขบวนไปพบจอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ ที่บ้านพักพร้อมกับเรียกร้องให้ขับไล่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขณะนั้นจอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะทหาร ในชื่อ “ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร” จึงได้กระทำรัฐประหาร ในวันที่ 16 กันยายน 2500 ด้วยเหตุผลว่า “รัฐบาลอันมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้บริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ทั้งไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ คณะทหารซึ่งมีจอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้ ขอให้ประชาชนทั้งหลายอยู่ในความสงบ และให้ข้าราชการทุกฝ่ายฟังคำสั่งจอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป” จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ ส่วนพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ถูกคณะทหารเรียกตัวมาพบและบังคับให้ออกไปอยู่นอกประเทศ ในวันที่ 18 กันยายน 2500 ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 (สมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้น มีจำนวนเท่ากับสมาชิกประเภทที่ 1 ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง) และสภาผู้แทนราษฎรมิมีมติเป็นเอกฉันท์เลือกนายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2500⁷

ข้ออ้าง/เหตุผล บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์ไม่สงบ

ผลที่เกิดขึ้น - จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจ

- จอมพล ป.พิบูลสงคราม ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ
- นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี

7. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์พร้อมนายทหารซึ่งส่วนใหญ่ได้ร่วมกันทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 ได้เตรียมการขณะพักรักษาสุขภาพอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อเห็นว่า พลโท ถนอม กิตติขจร ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เชิญ นายถนัด คอมันตร์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และหลวงวิจิตร วาทการ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเบิร์น สวิตเซอร์แลนด์ มาปรึกษาเพื่อเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับประเทศไทย เมื่อจอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ ได้เดินทางกลับ ประเทศไทยในวันที่ 18 ตุลาคม 2501 ก็ได้เข้าร่วมปรึกษาสถานการณ์บ้านเมืองกับพลโท ถนอม กิตติขจร และบุคคลสำคัญอีกหลายคน ในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 พลโท ถนอม กิตติขจร ได้นำคณะรัฐมนตรีกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ภายหลังจากลาออกของคณะรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ธนะรัชต์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจการปกครอง การปฏิวัติครั้งนี้จึงเป็นการยกเลิกการเมืองแบบเดิม คณะปฏิวัติมีอำนาจเต็มที่ในการบริหารประเทศ และประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรไทยโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 เป็นต้นไป⁸

ข้ออ้าง/เหตุผล - ภัยคอมมิวนิสต์ และการรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

ผลที่เกิดขึ้น - จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจ

- ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2475 และประกาศใช้กฎอัยการศึก

8. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ทำการรัฐประหารตัวเอง เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งได้ คณะปฏิวัติได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 และได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ห้ามมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป และยกเลิกพระราชบัญญัติ

พรรคการเมือง พุทธศักราช 2511 คณะปฏิวัติได้จัดตั้ง “สภาบริหารคณะปฏิวัติ” ขึ้น (ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 34) เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ ต่อมาเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515 คณะปฏิวัติได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ในระหว่างร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และได้มีการจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอ มาเพื่อให้พิจารณา และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐบาลได้ แต่ห้ามอภิปรายหรือซักถามเพิ่มเติม จากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี⁹

ข้ออ้าง/เหตุผล สถานการณ์โลกและภัยคุกคามประเทศ

ผลที่เกิดขึ้น - จอมพล ถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจตัวเอง

- ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2511 และได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร

9. การรัฐประหาร เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้สร้างความขัดแย้งระหว่างนักศึกษาและประชาชนกับกลุ่มที่สูญเสียอำนาจประกอบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเอเชียอาคเนย์ได้รับชัยชนะต่อฝ่ายโลกเสรี อีกทั้ง หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีได้เปลี่ยนนโยบายต่างประเทศมาคบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ และยังให้ทหารอเมริกันที่เข้ามาตั้งฐานทัพในไทยออกไปจากประเทศ ทำให้ฝ่ายทหารไม่พอใจนโยบายนี้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวคอมมิวนิสต์ ทั้งยังเกรงว่าขบวนการนิสิต นักศึกษา ชวนาและกรรมกรจะเป็นแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ ต่อมาในวันที่ 19 กันยายน 2519 จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้เดินทางกลับไทยเพื่อบวชเป็นพระภิกษุ การชุมนุมประท้วงขับไล่ได้เกิดขึ้นในหลายจังหวัด ในเช้าวันที่ 21 กันยายน ได้พบศพชาย 2 คน ถูกแขวนคอข้างถนนที่นครปฐม กรณีดังกล่าว นักศึกษาได้นำเรื่องนี้ไปแสดงเป็นละครที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และดาวสยาม ได้ลงภาพการแขวนคอและกล่าวหาว่าเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ในตอนเย็นวันนั้น หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช ได้นำคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เข้าถวายสัตย์ปฏิญาณ โดยมี พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กลางดึกคืนนั้น มีกลุ่มคนติดอาวุธเข้าใช้กำลังกับผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้มี นิสิตนักศึกษาบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ จึงมีแถลงการณ์ของคณะทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะปฏิรูปการ

ปกครองแผ่นดิน ยึดอำนาจการปกครองไว้ได้แล้ว และมอบอำนาจให้ฝ่ายพลเรือนเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายธานินทร์กรัยวิเชียร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี¹⁰

ข้ออ้าง/เหตุผล นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มได้ทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ, เกิดจลาจล และการขยายแนวคิดคอมมิวนิสต์

ผลที่เกิดขึ้น - พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจ

- มีการสั่งทหารนิสิตนักศึกษา มีประชาชนและนิสิตนักศึกษาหนีเข้าป่าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517
- นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

10. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งในวันที่ 20 ตุลาคม เวลา 17.30 นาฬิกา ได้มีกำลังทหาร เคลื่อนขบวนเข้ามาในทำเนียบรัฐบาล และในเวลา 18.00 นาฬิกา ก็มีแถลงการณ์คณะปฏิวัติฉบับที่ 1 ว่า ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เหตุผลเนื่องจากสถาบันพระมหากษัตริย์ตกอยู่ในภาวะที่ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกกังวล การบริหารราชการแผ่นดินไม่มีผลคืบหน้า ข้าราชการมีความรู้สึกท้อแท้ในการปฏิบัติราชการ ประชาชนทั่วไปมีความสับสนในสถานการณ์ที่แท้จริงของประเทศ จนเกิดความแตกแยกความคิดเห็นและความสามัคคีอย่างกว้างขวาง เสรีภาพในการมีส่วนร่วมถูกปิดกั้น การพัฒนาระบบประชาธิปไตยไม่ได้เป็นไปในทิศทางความต้องการของประชาชน ในด้านเศรษฐกิจ ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นมาก การลงทุนจากต่างประเทศก็ลดลง การว่างงานเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากยึดอำนาจได้สำเร็จ คณะรัฐประหารได้มอบหมายให้พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี และมีประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 โดยประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ซึ่งธรรมนูญฯ กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาและสภาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมกับให้มีสภานโยบายแห่งชาติมีฐานะเหนือกว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี¹¹

ข้ออ้าง/เหตุผล เกิดความแตกแยกของคนในชาติ

ผลที่เกิดขึ้น - พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจ

- พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

11. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ “คณะ รสช.” ภายใต้การนำของพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี หลังจากยึดอำนาจ คณะ รสช. ทำการยึดทรัพย์นักการเมือง รวมทั้งได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 แทน ต่อมาในวันที่ 2 มีนาคม 2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดตั้งรัฐบาลต่อไป รัฐบาลจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 ภายหลังจากการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคสามัคคีธรรมได้รับคะแนนเสียงสูงสุด โดยมีการรวมตัวของพรรคการเมือง 5 พรรค เพื่อจัดตั้งเป็นรัฐบาล และได้เสนอชื่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากนายณรงค์ วงศ์วรรณ ต้องมัวหมองเรื่องถูกประเทศสหรัฐอเมริกาออกหนังสือนำตรวจลงตราเข้าประเทศหรือวีซ่าให้เข้าประเทศ เพราะกรณีมีข้อสงสัยว่ามีส่วนพัวพันกับการค้ายาเสพติด ดังนั้น พรรคการเมืองทั้ง 5 พรรค จึงสนับสนุนให้พลเอก สุจินดา คราประยูร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การชุมนุมคัดค้านคนนอกเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ระหว่างวันที่ 17 – 21 พฤษภาคม 2535 โดยประชาชนได้ชุมนุมเรียกร้องให้พลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี¹²

ข้ออ้าง/เหตุผล คอรัปชั่น,ขาดธรรมมาภิบาล และบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบัน

ผลที่เกิดขึ้น - พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจ

- นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

12. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549

การรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้น โดย “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) โดยมีพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้า เมื่อเวลา 22.15 นาฬิกา ของคืนวันเดียวกันก่อนการรัฐประหาร พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตรได้ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 ประกาศภาวะฉุกเฉิน รัฐประหารตัวเอง มีคำสั่งปลดพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ออกจาก

ตำแหน่งพร้อมกับมีคำสั่งให้ไปรายงานตัวต่อพลตำรวจเอก ชิตชัย วรรณสถิตย์ รักษาการ นายกรัฐมนตรี โดยได้แต่งตั้งพลเอก เรืองโรจน์ มหาศรานนท์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นผู้รับผิดชอบในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ยังไม่ทันที่การออกอากาศจะเสร็จสิ้น สัญญาณการ ออกอากาศก็ถูกตัดเสียก่อน จากนั้นเวลา 22.30 นาฬิกา ทหารจำนวนหนึ่งได้บุกเข้าไปใน ทำเนียบรัฐบาล พร้อมด้วยรถถังประมาณ 10 คัน และรถฮัมวี 6 คัน กระจายกำลังเข้า ควบคุมตามจุดต่าง ๆ หลังจากนั้น คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีแถลงการณ์การยึดอำนาจรัฐบาล ได้ประกาศกฎ อัยการศึกและยกเลิกคำสั่งประกาศภาวะฉุกเฉินของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีรักษาการ ที่ได้มีประกาศก่อนมีการยึดอำนาจโดย คปค. และได้ประกาศ ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และให้วุฒิสภา สภา ผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จนกว่า จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นอกจากนี้ยังได้ประกาศให้มีการปฏิรูปการเมือง เกิดขึ้นโดยเร็ว พร้อมกับเรียกร้องให้นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน ได้มีส่วนร่วมในการเสนอ แนวทางพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วย และได้มอบหมายให้ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจัดตั้ง รัฐบาลต่อไป¹³

ข้ออ้าง/เหตุผล - มีความขัดแย้งแตกความสามัคคีในสังคม

- การทุจริตคอร์รัปชันและขาดธรรมมาภิบาล
- องค์กรอิสระถูกครอบงำ
- มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

ผลที่เกิดขึ้น - พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจ

- พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

13. การรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16:30 น. โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ ยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการนาย นิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มเมื่อ เดือนตุลาคม 2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพลของดร. ทักษิณ ชินวัตร ในการเมืองไทยก่อนหน้านั้นสองวัน คือ วันที่ 20 พฤษภาคม 2557

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาผู้บัญชาการทหารบก ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 3.00 น. กองทัพบกตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) และให้ยกเลิกศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ตั้งขึ้น กอ.รส. ใช้วิธีการปิดควบคุมสื่อ ตรวจสอบเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต และจัดประชุมเพื่อหาทางออกวิกฤตการณ์การเมืองของประเทศ แต่การประชุมไม่เป็นผล จึงเป็นที่มาของการรัฐประหารครั้งนี้¹⁴ โดยมีมูลเหตุที่กำหนดไว้ในราชกิจจานุเบกษา หน้า 2 เล่ม 131 ตอนพิเศษ 83 ราชกิจจานุเบกษา 26 พฤษภาคม 2557 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ สรุปลักษณะนี้ มีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น ในหลายพื้นที่ของประเทศเป็นผลให้ประชาชนเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหาย ต่อทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มขยายตัว จนอาจเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยรวม นั้น เพื่อให้สถานการณ์ดังกล่าวกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว ตลอดจนเพื่อเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความชอบธรรมกับทุกคน ทุกฝ่าย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ ตั้งแต่วันที่ 22 เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2557 เวลา 1630 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ขอให้ประชาชนทุกคนอยู่ในความสงบ ดำเนินวิถีชีวิต และประกอบอาชีพต่อไปตามปกติ ให้ข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการดังที่เคยปฏิบัติ สำหรับข้าราชการ ทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีอาวุธเพื่อใช้ในราชการของหน่วย ห้ามเคลื่อนย้ายกำลังและอาวุธโดยเด็ดขาด เว้นแต่จะได้รับคำสั่งจาก หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติแต่เพียงผู้เดียว สำหรับคณะทูตานุทูต สถานกงสุล องค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งชาวต่างประเทศ ที่พำนักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย คณะรักษาความสงบแห่งชาติจะได้อำนวยความสะดวก และขอยืนยันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ยังเป็นไปตามปกติ ตามที่รัฐบาลชุดเดิมได้ดำเนินการไว้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติจะยึดมั่นในความจงรักภักดี และจะปกป้อง เทิดทูน ดำรงรักษาไว้ ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย และทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง¹⁵ หลังรัฐประหาร มีประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา จนเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งให้มีสภาพนิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา วันที่ 21 สิงหาคม

2557 สภาฯ มีมติเลือกพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี โดยได้แถลงนโยบายในการบริหารประเทศไว้ 11 ข้อสรุปดังนี้

1. การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
2. การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ
3. การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ
4. การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
5. การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน
6. การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ
7. การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
8. การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และพัฒนา และนวัตกรรม
9. การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
10. การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกัน ปราบปราม การทุจริต และประพฤติมิชอบในภาครัฐ
11. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวเนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี การดำเนินงานของรัฐบาลวันที่ 15 กันยายน 2559 เวลา 09.00 น. ณ ตึกสันติไมตรี (หลังนอก) ทำเนียบรัฐบาล

สรุป การดำเนินงานของรัฐบาลในห้วง 2 ปีแรกที่รัฐบาลและ คณะรักษาความสงบ และเรียบร้อยแห่งชาติ เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินสรุปได้ดังนี้

1. เสถียรภาพ และความมั่นคงมีผลการประเมินที่ดีขึ้นโดยสถิติจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบและคดีอาชญากรรมคดีตลกลงมีความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ และปัญหาคอร์รัปชันลดลง
2. เศรษฐกิจขยายตัว ชีตความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจดีขึ้น
3. ด้านการต่างประเทศมีการแก้ปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ แก้ปัญหาทางช้างและสัตว์ป่า ใกล้เคียง สุนัขพันธ์ และเป็นที่ยอมรับในเวทีระดับโลกโดยดูจากการไปเยือนสหรัฐอเมริกาของ พล เอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และเข้าพบประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในวันที่ 2 ตุลาคม 60

ข้ออ้าง/เหตุผล - เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศ

- มีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศทำให้ประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ และเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของทางราชการและของประชาชน และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น

- เพื่อให้สถานการณ์รุนแรงต่างๆ กลับสู่สภาวะปกติ และปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม และอื่นๆ
- สิ้นสุดยกเลิกธรรมนูญ ฉบับ พุทธศักราช 2550 ยกเว้นหมวด 2 ยุบสภา
- ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557
- พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายก

ตารางสรุป/เปรียบเทียบ สภาวะแวดล้อมและผลที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหาร
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ลำดับ	วันที่เกิด รัฐประหาร	สภาวะแวดล้อมการเกิด รัฐประหาร	ผลที่เกิดขึ้น	ผู้ยึด อำนาจ
1	1 เม.ย.2476	มีแนวคิดจะนำการบริหาร เศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ มาใช้ เกิดความแตกแยก และขาดเสถียรภาพในการ บริหารประเทศ	มี ก า ร ง ด ใ ช้ รัฐธรรมนูญบาง มาตรา และพระยา มโนปกรณ์นิติธาดา ยังคงดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีต่อไป	พระยามโน ปกรณ์นิติ ธาดา
2	20 มิ.ย.2476	คณะรัฐมนตรีที่บริหาร ราชการแผ่นดินในขณะนั้น บริหารราชการไม่ถูกต้อง ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ โดย ย ก าร ปิ ด ส ภ า ผู้แทนราษฎร และงดใช้รัฐ ธรรมนูญหลายบท คณะ ทหารบก ทหารเรือ และพล เรือนจึงเห็นจำเป็นต้องเข้า ยึดอำนาจการปกครอง เพื่อให้มีการเปิดสภา ผู้แทนราษฎรดำเนินการ ตามรัฐธรรมนูญ	พระยาพหลพล พยุหเสนา เป็น น าย ก บ ริ ก าร ประเทศ	พ ร ะ ย า พ หล พ ล พยุหเสนา
3	8 พ.ย.2490	รัฐบาลบริหารงานล้มเหลว ปัญหาคอรัปชั่น ปัญหา เศรษฐกิจ	- ยกเลิกรัฐธรรมนูญ เดิม และใช้รัฐ ธรรมนูญ พ.ศ. 2490 แทน - นายควง อภัยวงศ์ (ห น . พ ร ร ค	พลโท ผิน ชอุณหะวัน

			ประชาธิปไตย) เป็น นายกจัดตั้งรัฐบาล	
4	6 เม.ย.2491	เกิดจากความไม่พอใจ รัฐบาลนาย ควง อภัยวงศ์ ของทหาร	จอมพล ป.พิบูล สงคราม เข้าดำรง ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี	พลโท ผิน ชูนหะวัฒน์
5	29 พ.ย.2494	เรื่องรัฐธรรมนูญ	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับ 10 ธ.ค.2475 กลับมาใช้ซึ่งจะมี รูปแบบสภาเดียวแต่ มี สส.2 ประเภท คือ เลือกตั้ง และแต่งตั้ง	จอมพล ป. พิบูล สงคราม
6	16 ก.ย.2500	บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์ ไม่สงบ	- จอมพล ป.พิบูล สงคราม ต้องลี้ภัย ออกนอกประเทศ - นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี	จ อ ม พ ล สฤทธิ ณะ รัชต์
7	20 ต.ค.2501	ภัยคอมมิวนิสต์ และการ รักษาไว้ซึ่งสถาบัน พระมหากษัตริย์	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2475 และ ประกาศใช้กฎ อัยการศึก	จ อ ม พ ล สฤทธิ ณะ รัชต์
8	17 พ.ย.2514	สถานการณ์โลก และภัย คุกคามประเทศ	ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2511 และได้ ประกาศใช้กฎ อัยการศึกทั่ว ราชอาณาจักร	จ อ ม พ ล ถ น อ ม กิตติขจร

9	6 ต.ค.2519	นิสิตนักศึกษาบางกลุ่มได้ทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ, เกิดการจลาจลและขยายแนวความคิดคอมมิวนิสต์	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสังหารนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษาหนีเข้าป่าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย - ยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 - นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 	พล.ร.อ. สัจด์ ชลออยู่
10	20 ต.ค.2520	เกิดความแตกแยกของคนในชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี - ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2519 	พล.ร.อ. สัจด์ ชลออยู่
11	23 ก.พ.2534	คอร์รัปชัน, ขาดธรรมมาภิบาล และบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบัน	<ul style="list-style-type: none"> - นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี - ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 	พลเอกสุนทร คงสมพงษ์
12	19 ก.ย.2549	<ul style="list-style-type: none"> - มีความขัดแย้งแตกความสามัคคีในสังคม - การทุจริตคอร์รัปชัน และขาดธรรมมาภิบาล - องค์กรอิสระถูกครอบงำ 	<ul style="list-style-type: none"> - พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี - ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 	พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน

13	22 พ.ศ.2557	<ul style="list-style-type: none"> - มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ - เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศ - มีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศทำให้ประชาชนเสียชีวิต บาดเจ็บ และเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของทางราชการและของประชาชน และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้น - เพื่อให้สถานการณ์รุนแรงต่างๆ กลับสู่สภาวะปกติ และปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมและอื่นๆ 	<p>แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ้นสุดยุคเล็ก - รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ยกเว้นหมวด 2 ยุบสภา - ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2557 และมีมติเลือก พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายก 	<p>พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา</p>
----	-------------	---	--	---------------------------------

- นับแต่คณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ให้สถาบันพระมหากษัตริย์มาอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ นับแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ก็มีการประกาศใช้กฎหมายสูงสุดที่เรียกว่า "รัฐธรรมนูญ" ในประเทศไทยมาแล้วทั้งสิ้น 19 ฉบับ แบ่งเป็นรัฐธรรมนูญ "ฉบับถาวร" 11 ฉบับ และ "ฉบับชั่วคราว" (ที่บางครั้งเรียกว่าธรรมนูญการปกครอง) อีก 8 ฉบับ
- ประเทศไทยเคยมีการรัฐประหารมาแล้วทั้งสิ้น 13 ครั้ง โดย 9 ครั้งได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้นทั้งฉบับ มีเพียง 4 ครั้งเท่านั้น ได้แก่การรัฐประหารโดยพระยามโนปกรณนิติธาดา ในปี พุทธศักราช 2476 พระยาพหลพลพยุหเสนา ในปี

พุทธศักราช 2476, โดย พลโทผิน ชุณหะวัณ ในปี พุทธศักราช 2491 และโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พุทธศักราช 2500 ที่ไม่มีการประกาศยกเลิก

- สาเหตุที่คณะรัฐประหารเข้ามายึดครองอำนาจการปกครองประเทศจึงจำเป็นต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดไว้ไม่ให้มีการปฏิวัติรัฐประหาร จะมีความผิดในข้อหากบฏ เพื่อให้คณะปฏิวัติ คณะรัฐประหารพ้นข้อหาของความผิดดังกล่าวได้นั้นต้องมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตามความผิดนั้นยังเป็นความผิดอาญาอยู่ จึงต้องมีการดำเนินการ เช่น การออกกฎหมายนิรโทษกรรมตัวเอง หรืออาจกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่รองรับการกระทำของคณะปฏิวัติ คณะรัฐประหารนั้นชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นต้น เพื่อให้ตนเองหรือคณะบุคคลดังกล่าวพ้นผิด

สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมของการรัฐประหาร

1. มีการพาดพิงจนส่งผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
2. รัฐบาลบริหารประเทศโดยขาดธรรมาภิบาลยึดถือแต่ประโยชน์ตนและพวกพ้องเป็นใหญ่มีการทุจริตคอร์รัปชันในวงกว้างและมีการแทรกแซงในองค์กรต่างๆ ในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง
3. ประชาชนใช้ชีวิตอย่างไม่สงบสุขเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งเกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
4. เกิดความขัดแย้งทั้งโดยตรงหรือทางอ้อมระหว่างรัฐบาลที่บริหารประเทศกับผู้นำทางทหาร

เปรียบเทียบการรัฐประหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปเปรียบเทียบในเชิงอำนาจและการบริหารประเทศ

1. การรัฐประหารใน 5 ครั้งแรกมูลเหตุโดยภาพรวมกล่าวได้ว่าเกิดจากการแย่งชิงอำนาจกันเองใน กลุ่มคณะราษฎร
2. ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2500 หรือการรัฐประหารครั้งที่ 6 เป็นต้นมาระบบพรรคการเมืองในประเทศ เริ่มเข้มแข็งพัฒนาไปสู่ระบบที่เป็นสากลมากขึ้นประชาชนเริ่มมีส่วนร่วมในการแสดงออกทาง ความคิดและมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้นเป็นลำดับ

3. การบริหารประเทศในระบบพรรคการเมืองเริ่มจากยุคของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ภาค การเมือง โดยเฉพาะนักการเมืองเองก็กลายเป็นผู้สร้างเงื่อนไขทำให้การบริหาร ประเทศไม่ ก้าวหน้า

สรุปเปรียบเทียบในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

1. ประชาชนไม่มีส่วนร่วมหรือบทบาทใดๆในการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือการบริหารประเทศอย่างแท้จริง
2. ไม่มีการสร้างองค์ความรู้หรือการรับรู้ในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ยังคงดำรงอยู่ตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475

แนวโน้มของการเกิดรัฐประหารในอนาคต

ประเทศไทยจะมีการรัฐประหารครั้งที่ 14 และครั้งต่อไปอีกหรือไม่คงสรุปได้ว่าเมื่อใดที่มีปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเกิดขึ้นก็จะกระตุ้นให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีกแน่นอนเพียงแต่บริบทต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงไปและพัฒนาตัวเองไปตามยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยทหารจะทำการรัฐประหารโดยใช้เหตุผลแต่ฝ่ายเดียวคงไม่ได้รับการยอมรับและเสี่ยงที่จะถูกต่อต้านจากประชาชนแต่หากเกิดวิกฤติไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและปัญหาอื่นๆที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาเหล่านั้นในวงกว้างการรัฐประหารก็พร้อมที่จะกลับมาด้วยความชอบธรรม

1. เมื่อมีปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเกิดขึ้นเช่นมีกาจาบจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาลบริหารประเทศโดยมีการทุจริตคอร์รัปชันในวงกว้างเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งเกิดสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำก็จะ กระตุ้นให้เกิดการรัฐประหารขึ้นอีก
2. บริบทของการรัฐประหาร จะเปลี่ยนแปลงไปและพัฒนาตัวเองไปตามยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่าง รวดเร็วทั้งในเรื่อง รูปแบบ/วิธีการ/การใช้กำลัง
3. การรัฐประหารจะเกิดขึ้นโดยทหารต้องใช้เวลาที่เป็นที่ ยอมรับเพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนโดยมีเหตุจาก

- 3.1 เกิดวิกฤติไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและปัญหาอื่นที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้
- 3.2 ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาหรือวิกฤติต่างๆที่เกิดขึ้น เหล่านี้จนได้รับความเดือดร้อนเป็นผลกระทบในวงกว้าง
- สรุปโดยรวมแล้วเงื่อนไขและปัจจัยที่ใช้ทำรัฐประหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคตยังคงเป็นเงื่อนไขเดิมๆที่เคยเป็นมาแต่สถานการณ์ความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศมีความเป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจนทำให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ แนวทางในการป้องกันการรัฐประหาร

1. การปฏิรูปทางการเมือง โดยการสร้างสภาวะแวดล้อมทางการเมืองให้เหมาะสม เปิดโอกาสให้คนดีมีความรู้ความสามารถได้เข้ามาบริหารประเทศ ลดเงื่อนไขหรือการแทรกแซงหรือครอบงำทางการเมืองจากกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนต่างๆ
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหรือแก้ไขปัญหาของประเทศอย่างทันที่ด้วยระบบปฏิบัติการของส่วนราชการ พรรคการเมือง หรือองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองภาคประชาชนโดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อช่วยตรวจสอบความถูกต้องและการใช้อำนาจของรัฐ ใช้การถ่วงดุลด้วยประชาสังคม โดยให้อำนาจสามารถใช้ได้โดยตรง เช่นการร้องเรียน เรียกร้องให้ รัฐตรวจสอบหรือแก้ไขปัญหาที่ไม่ได้รับการดูแล
4. การปฏิรูปกองทัพให้มีกำลังและขนาดที่เหมาะสม สร้างความสำนึกในบทบาท และการเป็นทหารอาชีพเพิ่มพูนความรู้และให้มีความเจริญก้าวหน้าตามขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- ¹ อารงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. “ข้ออ้าง” การปฏิวัติ – รัฐประหาร กบฏในเมืองไทยปัจจุบัน : บทวิเคราะห์และเอกสาร. กรุงเทพมหานคร : 2550. หน้า 25.
- ² ไรม บุนนาค. คู่มือรัฐประหาร. กรุงเทพมหานคร : 2549. หน้า 55 – 61.
- ³ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การรัฐประหารในประเทศไทยกรุงเทพมหานคร : 2550. หน้า 16 – 18
- ⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18 – 20.
- ⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21 – 22.
- ⁶ ไรม บุนนาค. คู่มือรัฐประหาร. กรุงเทพมหานคร : 2549. หน้า 133 – 140.
- ⁷ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การรัฐประหารในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : 2550. หน้า 24 – 27.
- ⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28 – 29.
- ⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30 – 34.
- ¹⁰ ไรม บุนนาค. คู่มือรัฐประหาร. กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 171 – 184.
- ¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 193 – 202.
- ¹² สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การรัฐประหารในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : 2550. หน้า 36 – 39.
- ¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40 – 43.
- ¹⁴ วิกีพีเดีย. การรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://th.m.wikipedia.org> หน้า 1.
- ¹⁵ ราชกิจจานุเบกษา หน้า 2 เล่ม 131 ตอนพิเศษ 83 ง ราชกิจจานุเบกษา 26 พฤษภาคม 2557